

Natuurmonument Veemeik (Femeiche) Nationaal erfgoed boom

(uitgebreide tekst)

De leeftijd van de eik

De **Erler Femeiche** is een zomereik (*quercus robur*). De leeftijd kan ruw geschat worden op **ongeveer 800 tot 1100 jaar** op basis van historische gegevens over de omtrek, diameter en holte. Daarmee is het **een van de oudste bomen in Duitsland**. In 2021 werd de Veemeik door de Duitse Dendrologische Vereniging uitgeroepen tot **“nationale erfgoed boom”** vanwege zijn hoge leeftijd, zijn uniekheid en zijn bijzondere historische betekenis als boom waar recht onder gesproken werd.

In de middeleeuwen was de eik de locatie van een gerechtshof, de **“Freistuhl zum Assenkamp”**. De oude naam **“Ravenseiche”** en de veldnaam **“Assenkamp”** geven aan dat de Femeiche in voorchristelijke tijden (voor 800 na Christus) een **plaats van aanbidding en samenkomst** zou zijn geweest **voor de heidense Saksen** en gewijd was aan de Germaanse god Odin. Zijn vaste metgezellen waren twee raven. De veldnaam **“Assenkamp”** (Asenfeld) doet denken aan de Germaanse godendynastie, de Asen. Veel boomwetenschappers vinden het tegenwoordig echter **onwaarschijnlijk** dat de boom **aanzienlijk ouder is dan 1000 jaar**. Het is mogelijk, maar omstreden, dat de Veemeik in de vroege middeleeuwen op dezelfde plek een voorganger had, waaraan het idee van een heidense plaats van aanbidding is gekoppeld.

De Veemrechtbank (Femegericht)

De geheime **Veemrechtbank** (Feme = oordeel, straf), die in die tijd **“den vryen stoel tum Assenkampe”** werd genoemd, kwam in de Middeleeuwen bijeen in de schaduw van de eik. Veem-rechtbanken kwamen in deze tijd vooral voor in Westfalen. Ze velden in naam van de koning vonnissen over **ernstige misdaden zoals moord, roof, brandstichting en meeneed**, waarop de **doodstraf** stond door ophanging als ze schuldig werden bevonden.

De **Stoelheer**, een geestelijke of adellijke heer, benoemde een **Vrijgraaf** (Vrijgraaf was een rechterlijke titel, geen adellijke) die samen met de **schepenen** de Veemrechtbank vormde. Vrije mannen uit de parochies Erle, Raesfeld, Rhade, Holsterhausen en Alt-Schermbeck vielen onder de jurisdictie van deze Erler Vrije Stoel (Freistuhl). Het stond onder controle van de Stoelheer van Heiden, die het zuidelijke deel van zijn vrijgraafschap (inkl. Erle) 1335 aan de Graaf van Kleef verpandde. In 1375 werd de kasteelheer van Raesfeld eigenaar van deze vrijgraafschap.

In 1441 werden de Jonker **Gert van Diepenbrock** en twee van zijn knechten hier door de **Vrijgraaf Bernd de Duiker ter dood veroordeelt wegens moord op twee Schepenen**, die de dagvaarding van zijn broer Evert in een andere zaak voor het veemgerecht in Erle op kasteel Diepenbrock wilden brengen, en **bij verstek vogelvrij verklaard**. Evert werd ook vogelvrij verklaard voor moord door de vrijstoel Synbeck in Westerholt. Voor de periode **van 1363 tot 1572 zijn koopcontracten, verklaringen van afstand van erfenis en andere wettelijke regelingen** voor het Erler Freigericht gedocumenteerd.

Naarmate de soevereiniteit van de vorst-bisschop van Münster sterker werd, namen **professionele rechters**, opgeleid aan universiteiten, geleidelijk de rechtspraak over als soevereine ambtenaren. De lekenrechters van de Veemrechtbank werden alleen nog belast met het bestraffen van kleine overtredingen en wettelijke voorschriften. **Aan het einde van de 18e eeuw hield de Freistuhl zum Assenkamp op te bestaan.**

Conserveringsmaatregelen

De tand des tijds, blikseminslag en stormen hebben door de eeuwen heen hun tol geëist van de boom. Rond 1750 had de eik nog relatief voldoende gezond hout. Er drong echter geleidelijk water in de stam, schimmels verteerden het kernhout en **er ontstond geleidelijk een holte**. Tijdens stormen braken delen van de kroon af. Ongeveer 250 jaar lang heeft de boom daarom zijn kroon “teruggetrokken”, d.w.z. zijn hoogte verminderd, zodat de transportroutes voor water van de wortels naar de kroon en voor suiker van de bladeren naar de wortels korter werden. Rond 1800 werd het rotte hout uit de stam verwijderd, waardoor een grote holte ontstond waardoor de binnenkant van de boom kon worden betreden.

De omvang van de holte wordt geïllustreerd door de volgende historisch gedocumenteerde gebeurtenissen:

- Tijdens een manoeuvre in **1819** liet **de toekomstige koning Frederik Willem IV van Pruisen 36 infanteristen in marsuitrusting** positie innemen **in de eik**.
- In 1851 dineerden de bisschop van Münster en elf van zijn geestelijken aan een ronde tafel in de holte van de eik.

Vandaag de dag zijn er alleen nog “fragmenten” van de machtige boom over. Door **scheefgroei** helt hij sterk over naar het zuidwesten. Om te voorkomen dat hij zou omvallen, werd hij in 1883 voor het eerst gestut. Vandaag wordt hij overeind gehouden door **11 steunen**. Later werden er **twee ijzeren ringen** aan bevestigd om de stamdelen bij elkaar te houden. De laatste ring werd in 1965 verwijderd omdat deze de sapstroom afremde. Sindsdien houden verschillende **stalen buizen** de mantelfragmenten bij elkaar. De wortels werden onderzocht door een boomverzorger en de schimmelaantasting werd bestreden. Sindsdien worden de wortels regelmatig bemest en belucht. In april 1994 werd een hek geplaatst om de boom te beschermen. In 2024 werd het gebied rond de Femeiche opnieuw ingericht.